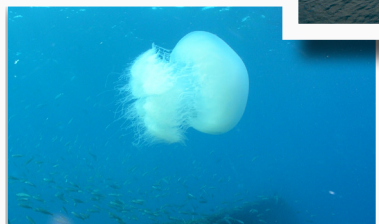
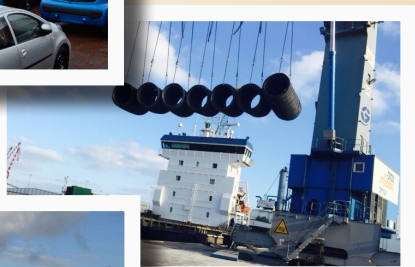

הערכה אסטרטגית ימית רבתי לישראל 2018/19

עורך ראשי: פרופ' שאול חורב
ערך והפיק: אהוד גובן

פרופסור נפתלי היינץ וידרא / תערוכה לזכרו

עידו גלעד

פרופ' נפתלי היינץ וידרא היה מאבות הספנות הישראלית ומייסד מכון וידרא לחקר הספנות, הנמלים והתעופה. נולד בלייפציג, גרמניה, באוקטובר 1909, ובשנת 1933 עלה ארצה, לאחר שהשלים לימודי דוקטורט בתחומי חוק, משפט וכלכלה. מאז חי ופעל בחיפה עד למותו בשנת 1987. בשנים 1936–1947 ניהל את המחלקה הימית של הסוכנות היהודית, שם פיתח את חקר ענף הדיג בארץ לצד הקמת יישובים מבוססי דיג לחוף הים התיכון והכנרת. התיישבות זו נקשרה גם לפעילות הפלי"ם¹ והמוסד לעלייה ב'.² וידרא דאג לכיבוש העבודה בנמלי ישראל. במקביל פעל למיסוד

ההכשרה הימית של אנשי הים בארץ, במסגרת בית הספר הימי שהוקם ליד הטכניון העברי בחיפה (1938). לבקשת חברו עוד מימי נעוריהם בלייפציג – ד"ר ראובן הכט – וידרא נמנה עם מייסדי קבוצת "דגון" כבר משנת 1948, ושימש כחבר מועצת המנהלים והוועד המנהל של החברה עד ליום מותו.

במשך שני עשורים (1947–1966) עמד בראש חברת "קדם" – חברת השותפות הראשונה של 'צים', ובעלת האונייה הראשונה "קדמה", ובעיקר בהנהגת חברת "צים" – כמנהל משותף וכמנכ"ל יחיד. בניהולו, העפילה "צים" לתפעול צי של כ-150 אוניות שונות לתובלת נוסעים, מיכליות, משא, וצובר, מהן 70 בבעלות החברה. כמו כן מוסדו בתקופתו 17 קווי שיט סדירים ושירותי ספנות בין נמלים זרים, שאותם פקדו גם חברות שותפות ממדינות מתפתחות.

בשנים 1969–1981 כיהן וידרא בתור יושב ראש מועצת המנהלים של רשות הנמלים בישראל, תקופה שבה התפתחו הנמלים ובעיקר הוכשרו לתובלת מכולות. בשנת 1969 הקים את המכון הישראלי לחקר הספנות, שלימים נקרא על שמו "מכון וידרא לחקר

1 פלי"ם הייתה הזרוע הצבאית הימית של הפלמ"ח.

2 המוסד לעלייה ב' היה זרוע של ארגון ההגנה ששימש כגוף המארגן מטעם הנהגת היישוב של ההעפלה.

הספנות, הנמלים והתעופה". המטרה הייתה לעסוק בפן עיוני, אקדמי, מחקרי ובלתי תלוי של הספנות במדינת ישראל, תוך בניית מסד נתונים ראוי, אשר יאפשר קבלת החלטות בתחומי תחבורה ותובלה ימית, תכנון ופיתוח נמלים, יחסי נמל ועיר נמל, ממשקי ים/חוף, היסטוריה ימית, ניצול משאבי ים, זכויות טריטוריאליות ומשפט ימי, אקולוגיה, שיתופי פעולה ועוד.

וידרא נמנה עם דור מייסדיה של המדינה והתמקד ב"כיבוש הים", אשר על פי תפיסתו כוון ליצור מענה לצורך של מדינת ישראל להשתית קשר ימי משמעותי עם העולם (בהיעדרו של קשר יבשתי מובטח). דמותו פעלה מתוך חזון ציוני אך הושפעה גם מהיותו חניך התרבות הגרמנית ("קה' במובן הקלאסי והחיובי של המילה, לתיאור איש דייקן, הוגן ונוח, אשר שואף בעיקשות – לשיקול דעת ושלמות). הוא ראה בתור ערך את שילוב בני העם היהודי ככלל, ואנשי היישוב העברי בארץ ישראל – בפרט, כ"יורדי ים" העוסקים בדיג, בימאות ובספנות, תוך התמודדות עם איתני הטבע. בפועלו שילב רוח של נחישות, אשר הובילה לפיתוח הצי והספנות העברית חרף האתגרים הקשים.

חזונו הקיף מגוון תחומים ובהם הקשר בין חוף, נמל וים, בין הספנים – לספינותיהם, בין המדינה – לארצות העולם, בין המציאות הימית שהייתה נתונה – לזו שתלך ותתפתח בעתיד, ובין הגות מחשבתית ואקדמית 'ספרא' – למעשי ה'סייפא'. כל אלו נקשרו לתחום הימי הרחב – ה'רבתי'³, כגון בהקשרי הביטחון, הכלכלה, המסחר, הקמת התשתית של תחומי הספנות והדיג בארץ, בהתפתחות הטכנולוגית המודרנית, בחינוך ובהכשרה, בתיקון, ובמחקר. כל אלו מתוך מתן מענה מתמיד למציאות המשתנה!

להלן מתוך כתביו של וידרא בשנת 1943 (הישגים וסיכויים. בתוך: אופק, עיתון בהוצאת החבל הימי לישראל, חיפה):

בתום העשור הראשון ל"מאותנו", מאז התחיל היישוב בארץ לפתח באורח שיטתי מפעלי-ים, הונחו היסודות שיאפשרו את ההתפתחות במימדים רחבים בעתיד. יצירת מפעל ימי יהודי בארץ מותנית באיחוד שלוש הגורמים: אניות בבעלות יהודית ובדגל א"י, עובדים יהודיים, מנגנון יהודי-ישראלי, הבקי בהנהלת עסק ימי.

נוכח המנהיגות שסיפק למאמצי 'כיבוש הים', כישרונו והישגיו, היה וידרא לדמות מוכרת גם בקרב חוגי הספנות בעולם. על שום כל אלה ועוד, התכבדה אוניברסיטת חיפה להעניק לנפתלי וידרא תואר פרופסור חבר מומחה מטעמה, ועיריית חיפה זיכתה אותו באות 'יקיר

3 פיתוח מרחב ימי רבתי משמעו "לפתח את המרחב הימי בכל היבטיו מתוך ראייה רחבה וארוכת טווח" בתוך: גור לביא, ע' (2017). מודל ומתודולוגיה לאסטרטגיה ימית רבתי לישראל. חיפה: הוצאת המרכז לחקר מדיניות ואסטרטגיה ימית, אוניברסיטת חיפה, עמ' 6.

צִים

חברת השיט הישראלית בע"מ

10-2-1966

ח' פ' ה'

ח' פ' ה'	ח' פ' ה'
ר"ח נחלה בנימין 56	ד"ר העצמות 97
ת.ד. 2634	ת.ד. 1723
טלפונים: 510071	טלפון: 64531
טלגרמות: צים תל אביב	טלגרמות: צים חיפה
טלפק בח"צ	טלפק בא"צ
תל אביב 53382	חיפה 54427
טלפק בני לאומי	טלפק בני לאומי
תל אביב 53383	חיפה 54428-54429

ZIM ISRAEL NAVIGATION COMPANY LTD.

אל: צד 321 צים זים וזינל

מאג: צד נ' 231

חברים יקרים,

עם פריטתו מדענותי בחברת "צים",
רוצה אני להודות לכם על דגירתכם הרבה לי, זמאלי ופקיני
בחברה אמן התחלה קיומה, לפני כשעלמים שנה, וזו היום הגה.

זמאלי בלמים הכרזת האלו, הוקמה ית
אתכם חזרה ספנות ילכאליה לאושה גבולה ודניפה, התחלת
כיום כאלה מהתחזות בימיהו הקבולות והטעות בזדנף הספנות
זמאלי. ע"למים שנות קיום התורה, בוו הקופה סודרת מאלה
אמגרים קלים ומדענותי אכולנו ולמה אני כי 32 322
עם הקלמה תאן המציעה הילכאליה, הבלחתי אהקים ולכונן
31 מסגרי ילכאלי.

תקוותי להתחזרה זמאלי אהבתם ולקלם
ומפסל גה, זו הלך צדני יתכיו ממעט כוחותינו, יאך מהי אל חיל.

קבלו נא אמוני ונכוחי האנשים אהבלחה
בדעיתכם ודעתי התורה.

זינל

צ.י.י. 231

מכתב פרידה לעובדי חברת "צים" עם פרישתו של ד"ר וידרא מכהונת מנכ"ל החברה
פברואר 1966

העיר' וכן בקריאת כיכר על שמו, בקריית אליעזר, סמוך למוזיאון הימי ולמוזיאון ההעפלה וחיל הים. הנצחת מורשתו נמשכת גם בימים אלה – סגל המרכז לחקר מדיניות ואסטרטגיה ימית באדיבות ובשיתוף בנות משפחת וידרא הציבו תערוכה צנועה בספריית אוניברסיטת חיפה להוקרת פועלו ולכבודו של נפתלי היינץ-וידרא ז"ל.

מכון המחקר ע"ש פרופ' נפתלי וידרא באוניברסיטת חיפה

פרופ' וידרא ייסד באוניברסיטת חיפה את הקתדרה האקדמית ללימודי ספנות, נמלים וים, היה חבר בחבר הנאמנים ויושב ראש הוועד הפועל באוניברסיטה. בשנת 1987 – שנת חייו האחרונה, הוא דאג להעברת המכון לחקר הספנות, אותו הקים עוד בשנת 1969, לידי האוניברסיטה. בחזונו הוא ראה את הערך המוסף המחקרי והצביון האקדמי של עבודת המכון תחת חסותה של האוניברסיטה. כך חברי הסגל האקדמי באוניברסיטה בראשם פרופ' יהודה חיות וגב' לאה רומי, ליוו מקרוב את העבודה והפעילות של המכון לכל אורך שנות פעילותו. גיבוי ותמיכה הוענקו למכון בנוסף על ידי חוקרים נוספים מקרב הדיסציפלינות האקדמיות השונות. אלה סיפקו מעטה מקצועי הולם לצורכי המחקר והפרסום השונים, חוקרים אלו היו מהחוגים לגאוגרפיה ולימודי סביבה, כלכלה וציוויליזציות ימיות, וכן סגל האוניברסיטה האחר – שהיה בעל זיקה לנושאי הים.

ספריית המכון הפכה למרכז המידע המקיף והייחודי לעוסקים בתחום, בעוד המכון העניק חוות דעת, ייעוץ מקצועי ובוררות בתחומי הכלכלה הקשורים לספנות תוך שיתוף פעולה ותיאום שבין הקתדרה ללימודי ספנות, נמלים וים, והמכון לחקר הספנות עצמו, בראשותם עמד פרופ' וידרא. העלייה המתמדת בחשיבות מרכיב הים בחוסנה האסטרטגי של ישראל, היווה מנוף לפיתוח והעמקת המעורבות האקדמית בנושאים אלו. הרלוונטיות של הנושא הובילה בשנת 2017 להחלטה של הנהלת האוניברסיטה לשלב את המכון כחטיבה במסגרת הפעילות של המרכז לחקר מדיניות ואסטרטגיה ימית בראשות פרופ' שאול חורב. מרכז מחקרי זה משולב בפעילות אוניברסיטת חיפה המובילה את "המאגד הבין-מוסדי לחקר הים התיכון", אשר מטרתו היא התמודדות עם מגוון רב-תחומי של אתגרים מדעיים, טכנולוגיים, כלכליים, ביטחוניים וסביבתיים המשפיעים על פיתוח המרחב הימי לישראל.

התערוכה לזכרו של פרופ' וידרא בספריית אוניברסיטת חיפה

במלאת 70 שנה להקמת המדינה ולכבוד הקמת התשתית היצרנית והחינוכית בארץ של תחום הספנות והנמלים – בהובלת פרופ' וידרא, הועמדה באוניברסיטת חיפה תערוכה צנועה לכבודו. התערוכה כוללת שלושה דורות של יצירה: הדור הראשון והמייסד בדמות פועלו של פרופ' וידרא, הדור השני והשלישי כוללים ממד אומנותי של בתו ושל נכדתו של

פרופ' וידרא אשר הואילו לשלב בתערוכה תצוגה מיצירתן. העבודות הן בסימן מורשתו של אבא – סבא וכוללות מוטיבים שהיו משמעותיים גם בחייו, גם בפועלו: ים, מים וחוף.

זהו המקום להודות לאומניות:

הבת: יעל (ללה) וידרא-ינור

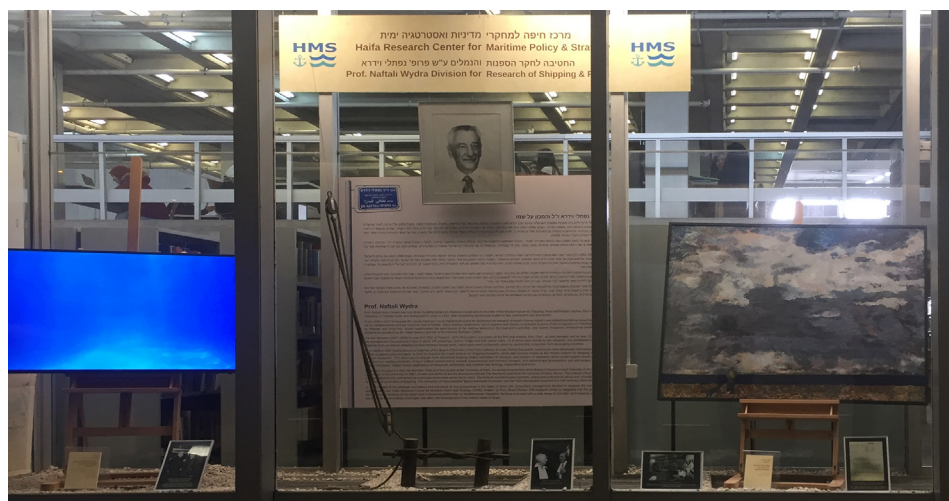
הנכדה: לי ינור

נפתלי וידרא עם דוד בן גוריון

תמונה של כיכר וידרא

תצוגת וידרא בספריית אוניברסיטת חיפה